

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

№7(1)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 206 sahifa,
1-iyul, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyuu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning milliy qadriyatlarga oid tasavvurlarini shakllantirishning pedagogik-psixologik mexanizmlari.....	10
<i>Davlatnazarova Ziyodabonu Muxtor qizi</i>	
Talabalarning xulqidagi devyatsiya darajasining yuqorilab ketishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillar.....	16
<i>Ergashev Jo'rabek Xalilovich</i>	
Zo'rvonlikka uchragan bolalarni va ularning oilalarini zo'rvonlikdan himoya qilishning normativ-huquqiy va ijtimoiy-psixologik asoslari.....	19
<i>Ergasheva Gullolaxon Nosirjon qizi</i>	
Tinglab tushunish kompetensiyasining psixolingvistik va pedagogik asoslari.....	24
<i>Jonbo'tayeva Maxarramxon</i>	
O'z-o'zini rivojlantirish kompetensiyasining kasbiy kompetentlik tizimidagi o'рни.....	27
<i>Kutliyeva Feruzaxon Yusupovna</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning ijtimoiylashuvini ta'minlashga xizmat qiluvchi zamonaviy kompleksni rivojlantirish.....	31
<i>Yunusov Mirsaid Xudayarovich, Istamova Sevdo Ashirqul qizi</i>	
Elektr tizimlari dinamik barqarorligini STEAM va Spiral (Regressus, Progressus) metodlari asosida o'qitish.....	35
<i>Safarov Xoliyor Sayyid Safar o'g'li</i>	
O'quvchilarda badiiy-estetik did va dizaynerlik ko'nikmalarini rivojlantirish metodikasi.....	39
<i>Norbutayeva Dilafuz Abdurasulovna</i>	
Talabalarda ijtimoiy yetuklikni rivojlantirishning psixologik mexanizmlari va uning ta'lim sifatiga ta'siri.....	43
<i>Rahimova Nazokatxon Kasimjonovna</i>	
Model for Improving Students' Professional Competencies Based on Motivational Learning Approach.....	49
<i>Alibekova Mahzuna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarining tarixiy tafakkurini shakllantirishning tuzilmasi va pedagogik komponentlari... 54	54
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Yengil atletika bilan shug'ullanuvchi 14-16 yoshli sportchi qizlarda mashg'ulotlar davomiyligi.....	59
<i>Oralova Bibixol Husniddin qizi, G'ulomova Maftuna Sayfulla qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda ingliz tilini o'yinlar orqali o'rgatish.....	64
<i>Ruzmetova D. A.</i>	
Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisining axloqiy faoliyatini shakllantirishda pedagogik vositalarning imkoniyatlari.....	68
<i>Saydanova Dilafuz Sadirdinovna</i>	
Xorijiy tajribalar va zamonaviy yondashuvlar asosida tyutorlar kasbiy salohiyatini rivojlantirishda malaka oshirish tizimini takomillashtirish.....	75
<i>Ubaydullayev Zuxriddin Botirovich</i>	
Effective Classroom Activities for Developing Speaking Skills Among EFL Learners.....	79
<i>Akhmatova Munisa Orif qizi</i>	
Xalqaro va milliy baholash dasturlarini hisobga olgan holda boshlang'ich ta'lim mazmunini yangi ta'lim trendlari bilan boyitish.....	86
<i>Gulmira Abdullayeva, Egamberganova Yorqinoy Ollobergan qizi</i>	
Ijtimoiy tarmoqlarning shaxs identifikatsiyasiga ta'sirining ijtimoiy-psixologik omillari.....	90
<i>Tojiboyeva Nodiraxon Tursunaliyevna</i>	
Analysis of the Methodology for Developing Students' Creative Thinking Competence Using Artificial Intelligence Tools Based on STEAM Educational Technologies.....	94
<i>Tursunaliyeva Nazokat Tokhir qizi</i>	

Oliy ta'lim muassasalarida e-Portfolio ma'lumotlarini markazlashmagan tarzda boshqarishning afzalliklari va muammolari	102
<i>Yusupova Dono Adambayevna, Jalolov Tursunbek Sadriddinovich</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarining inklyuziv-tolerantlik haqidagi qarashlari tahlili	110
<i>Amangeldiyeva Adolat Ravshanbek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni savod o'rgatishga tayyorlashning samarali shakl, metod va didaktik vositalari	115
<i>Go'zal Qurbonova</i>	
Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda hayot xavfsizligi ko'nikmalarini shakllantirishning dolzarb pedagogik masalalari.....	121
<i>Muratova Munavvar O'rol qizi</i>	
Tarkibida toponimlar mavjud maqol va matallarning lingvomadaniy xususiyatlari va ularni o'qitishning lingvodidaktik asoslari.....	126
<i>Usmonova Zamira Jaxongirovna</i>	
Psixologik-pedagogik tadqiqotlarda tassavur fenomenologiyasi	130
<i>Axmedova Shaxlo Shoxob qizi</i>	
Bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi (haykaltaroshlik san'ati misolida).....	133
<i>Panayeva Maloxat Muminovna</i>	
Взаимосвязь склонности к сравнению внешности, интернет-зависимости и уровня притязаний у студентов-юношей	136
<i>Багдасарова Диана Левоновна</i>	
Роль каракалпакской народной национальной музыки в формировании духовно-нравственных качеств учащихся	141
<i>Зарымова Турсынай Бердибай кызы</i>	
A Review of the Literature on Stem Cells in Dentistry	145
<i>Ruziyeva Kamola Akhtamovna</i>	
Bolalar musiqa va san'at maktablarida estrada san'atini o'qitish masalalari (gitara cholg'usi misolida)	150
<i>Abdullayev O'tkir Sadullayevich</i>	
Talabalarda innovatsion kasbiy kompetentlikni rivojlantirish texnologiyalari	154
<i>Avezov Davronbek Soburovich</i>	
O'zbek xalq pedagogikasi an'alarining zamonaviy ta'lim tizimidagi transformatsiyasi	158
<i>Erkaboyeva Nigora Shermatovna</i>	
Texnika va iqtisodiyot yo'nalishidagi oliy ta'lim muassasalari talabalarida ingliz tilini mustaqil o'rganishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	163
<i>Mamatqodirova Gulnigor Rustamjonovna</i>	
Yangi dunyoviy tartibotning shakllanishi jarayonida siyosiy taraqqiyot barqarorligi va xavfsizligini ta'minlash muammolari	168
<i>Nazarov Alisher Narimanovich</i>	
Ota-onasiz tarbiyalanayotgan o'smir o'g'il bolaning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	171
<i>Qodirov Jahongir Neymat o'g'li</i>	
Kutubxona muhitida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari.....	176
<i>Qosimova Xolida Nabiyevna</i>	
Jismoniy imkoniyati cheklangan maktabgacha yoshdagi bolalarda milliy harakatli o'yinlar orqali jismoniy sifatlarni rivojlantirish	179
<i>Raxmatullayeva Durdoni Fazliddin qizi</i>	
Personalized Approach to the Treatment of Generalized Periodontitis in the Prediction of Cardiovascular Complications Based on Salivary Proteomic Profiling.....	182
<i>Shodiev O. U., Nazarova N. Sh., Agababayan I. R.</i>	
O'smirlarda irratsional ustanovkalar shakllanishining ijtimoiy-psixologik omillari	187
<i>Toshboltayeva Nodira</i>	
Роль интерактивного лингвокультурологического пространства в формировании лингвокультурной компетенции студентов национальных групп филологических направлений.....	191
<i>Рустамова Ферузахон Махмуджановна</i>	

Talabalarning darsdan tashqari vaqtda mustaqil ravishda jismoniy tarbiya bilan shug'ullanishini shakllantirish	196
Dusanov Shuxrat Abdiraakovich	
Kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari	201
Qosimova Xolida Nabiyevna	

KUTUBXONA MUHITIDA TALABALARNING MUSTAQIL TA'LIM FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING INNOVATSION MODELLARI

Qosimova Xolida Nabiyevna

O'zbekiston Milliy pedagogika universiteti Mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellari, ularning nazariy asoslari, pedagogik imkoniyatlari va amaliy ahamiyati tahlil qilingan. Tadqiqotda zamonaviy kutubxonalarni ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida rivojlantirish masalalari yoritilgan. Raqamli kutubxonalar, integrallashgan axborot-ta'lim muhiti, loyiha faoliyatiga asoslangan ta'lim va hamkorlikdagi o'qitish modellari talabalarning mustaqil ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'rni nuqtai nazaridan tahlil qilingan. Tadqiqot natijalari innovatsion kutubxona modellarining talabalar axborot kompetensiyasini, tadqiqotchilik ko'nikmalarini va mustaqil fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishga xizmat qilishini ko'rsatdi.

Kalit so'zlar: kutubxona muhiti, mustaqil ta'lim, innovatsion model, raqamli kutubxona, axborot resurslari, talabalar, axborot kompetensiyasi, tadqiqotchilik faoliyati.

Abstract: This article examines innovative models for organizing students' independent learning activities within the library environment, including their theoretical foundations, pedagogical opportunities, and practical significance. The study highlights the role of modern libraries as an essential component of the educational process. Digital library models, integrated information-educational environments, project-based learning, and collaborative learning models are analyzed in terms of their contribution to improving students' independent learning effectiveness. The findings indicate that innovative library models promote the development of information literacy, research skills, and independent thinking among students.

Key words: library environment, independent learning, innovative model, digital library, information resources, students, information competence, research activity.

Аннотация: В данной статье рассматриваются инновационные модели организации самостоятельной учебной деятельности студентов в библиотечной среде, их теоретические основы, педагогические возможности и практическая значимость. Особое внимание уделяется вопросам развития современных библиотек как важного компонента образовательного процесса. Проанализированы модели цифровой библиотеки, интегрированной информационно-образовательной среды, проектно-ориентированного обучения и совместного обучения с точки зрения повышения эффективности самостоятельного образования студентов. Результаты исследования показали, что инновационные библиотечные модели способствуют развитию информационной компетентности, исследовательских навыков и самостоятельного мышления студентов.

Ключевые слова: библиотечная среда, самостоятельное обучение, инновационная модель, цифровая библиотека, информационные ресурсы, студенты, информационная компетентность, исследовательская деятельность.

KIRISH

Oliy ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ta'lim sifatini oshirish, talabalarning mustaqil bilim olish ko'nikmalarini rivojlantirish va ularni zamonaviy mehnat bozorining talablariga mos ravishda tayyorlashni taqozo etmoqda. Bugungi kunda bilimlar iqtisodiyoti sharoitida axborotni izlash, saralash, tahlil qilish va undan samarali foydalanish kompetensiyalari har bir mutaxassis uchun zarur hisoblanadi. Shu sababli talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini samarali tashkil etish oliy ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biri sifatida qaralmoqda.

Mustaqil ta'lim talabaning o'z bilim va ko'nikmalarini mustaqil ravishda egallashi, rivojlantirishi hamda amaliyotga tatbiq etish jarayonini anglatadi. Ushbu faoliyat talabaning ijodiy fikrlashi, tanqidiy tahlil qilish qobiliyati, axborot bilan ishlash madaniyati va ilmiy izlanish ko'nikmalarining rivojlanishiga xizmat qiladi. Mustaqil ta'lim samaradorligi esa ko'p jihatdan ta'lim muhitining sifatiga va mavjud axborot resurslariga bog'liq.

Kutubxonalar tarixan bilim manbai sifatida insoniyat taraqqiyotida muhim o'rin egallab kelgan. Zamonaviy sharoitda esa kutubxonalarning vazifalari yanada kengayib, ular ta'lim, ilmiy tadqiqot va innovatsion faoliyat markazlariga aylanib bormoqda. Elektron kutubxonalar, raqamli ma'lumotlar bazalari, virtual axborot xizmatlari va onlayn resurslarning paydo bo'lishi kutubxonalarning ta'lim jarayonidagi rolini tubdan o'zgartirdi.

Bugungi kutubxona muhiti talabalar uchun nafaqat kitob va ilmiy manbalardan foydalanish imkoniyatini yaratadi, balki ularda mustaqil ta'lim olish, ilmiy izlanishlar olib borish, akademik yozuv ko'nikmalarini shakllantirish va zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish imkoniyatlarini ham ta'minlaydi. Shu jihatdan kutubxonalarni innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etadi.

Jahon tajribasi shuni ko'rsatadiki, zamonaviy kutubxonalar ta'limning innovatsion infratuzilmasi sifatida shakllanmoqda. Ko'plab rivojlangan davlatlarda kutubxonalar elektron ta'lim tizimlari bilan integratsiyalashgan holda faoliyat yuritmoqda. Bunday tajribalar kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning yangi modellarini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellarini tahlil qilish va ularning pedagogik samaradorligini asoslashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish hamda kutubxona muhitining ushbu jarayondagi o'rni mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan.

J.G'. Yo'ldoshev kutubxonashunoslikning nazariy asoslarini yoritib, kutubxonalarning ta'lim va ilmiy faoliyatni axborot bilan ta'minlashdagi ahamiyatini asoslagan.

A.A. Qosimov axborot-resurs markazlari faoliyatini tashkil etish va elektron resurslardan samarali foydalanish masalalarini tahlil qilgan.

B.T. Umarov mustaqil ta'limni tashkil etish metodikasi hamda talabalarning mustaqil ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishga e'tibor qaratgan.

D.R. Karimova esa raqamli pedagogika va zamonaviy axborot texnologiyalarining ta'lim jarayoniga integratsiyalashuvi mustaqil ta'lim samaradorligini oshirishini ilmiy jihatdan asoslab bergan.

Xorijiy tadqiqotlarda IFLA akademik kutubxonalarni ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida rivojlantirish bo'yicha tavsiyalar ishlab chiqqan.

UNESCO oliy ta'limda raqamli kutubxonalar va elektron ta'lim muhitini integratsiyalash orqali talabalarning axborot savodxonligini rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

ACRL tomonidan ishlab chiqilgan axborot kompetensiyasi konsepsiyasi talabalarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini shakllantirishda muhim metodik asos bo'lib xizmat qiladi.

Shuningdek, J. Smith va P. Brown akademik kutubxonalarda innovatsion xizmatlarni joriy etish talabalarning ilmiy faoliyati va o'quv natijalariga ijobiy ta'sir ko'rsatishini qayd etganlar.

Biroq mavjud tadqiqotlarda kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning innovatsion modellarini kompleks pedagogik tizim sifatida tahlil qilish masalasi yetarli darajada yoritilmagan. Mazkur tadqiqot aynan ushbu yo'nalishda raqamli kutubxona, integrallashgan axborot-ta'lim muhiti, loyiha faoliyati va hamkorlikdagi ta'lim modellarining pedagogik imkoniyatlarini kompleks ravishda asoslab berishi bilan avvalgi tadqiqotlardan farqlanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotni amalga oshirishda pedagogika, kutubxonashunoslik, axborot texnologiyalari va ta'lim menejmentiga oid ilmiy manbalar tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida mahalliy va xorijiy olimlarning mustaqil ta'lim, axborot madaniyati, kutubxona faoliyati hamda innovatsion ta'lim texnologiyalariga bag'ishlangan ilmiy ishlari o'rganildi va umumlashtirildi.

Tadqiqotning metodologik asosini kompetensiyaviy yondashuv, tizimli yondashuv, faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv va axborotli yondashuv tashkil etdi. Kompetensiyaviy yondashuv talabalarning mustaqil ta'lim olish jarayonida zarur kompetensiyalarni shakllantirish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qildi. Tizimli yondashuv kutubxona muhitini ta'lim tizimining tarkibiy qismi sifatida o'rganish imkonini berdi. Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish mexanizmlarini tahlil qilishda qo'llanildi.

Tadqiqot davomida qiyosiy-pedagogik tahlil, modellashtirish, tavsiflash, umumlashtirish va ilmiy manbalarni interpretatsiya qilish metodlaridan foydalanildi. Xorijiy tajribalar va mahalliy amaliyotlar o'zaro solishtirilib, kutubxona muhitida mustaqil ta'limni tashkil etishning innovatsion modellari ishlab chiqildi.

Shuningdek, zamonaviy kutubxonalarning funksional imkoniyatlari, elektron resurslardan foydalanish darajasi, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining joriy etilish holati hamda talabalarning axborot ehtiyojlari tahlil qilindi. Tadqiqot natijalariga tayangan holda innovatsion modellarni amaliyotga joriy etishning pedagogik shart-sharoitlari asoslandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari kutubxona muhitida talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning bir nechta innovatsion modellari mavjudligini ko'rsatdi.

Raqamli kutubxona modeli zamonaviy kutubxona faoliyatining eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Ushbu model elektron kitoblar, ilmiy ma'lumotlar bazalari, elektron jurnallar, dissertatsiyalar fondi va virtual axborot xizmatlari asosida tashkil etiladi. Talabalar internet orqali istalgan vaqtda zarur axborot manbalaridan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Mazkur model ta'lim resurslariga tezkor kirishni ta'minlaydi, vaqt va moddiy resurslarni tejaydi hamda mustaqil ta'lim samaradorligini oshiradi.

Integrallashgan axborot-ta'lim muhiti modeli kutubxona resurslarini oliy ta'lim muassasasining elektron ta'lim tizimi bilan birlashtirishga asoslanadi. Ushbu modelda kutubxona elektron ta'lim platformalari, masofaviy o'qitish tizimlari, virtual laboratoriyalar va ilmiy ma'lumotlar bazalari bilan integratsiyalashadi. Natijada talabalar yagona axborot makonida faoliyat olib borish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bu esa mustaqil ta'lim jarayonining uzluksizligini va samaradorligini ta'minlaydi.

Loyiha faoliyatiga asoslangan kutubxona modeli talabalarni ilmiy tadqiqot faoliyatiga jalb etishga xizmat qiladi. Ushbu model doirasida talabalar kutubxona resurslaridan foydalanib, ilmiy loyihalar tayyorlaydilar, maqolalar yozadilar, konferensiyalarda ishtirok etadilar va mustaqil tadqiqotlar olib boradilar. Bunday faoliyat ularda ilmiy izlanish, axborotni tahlil qilish va ilmiy xulosalar chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Hamkorlikdagi ta'lim modeli zamonaviy kutubxonalarni kommunikativ va interaktiv ta'lim maydoniga aylantirishni nazarda tutadi. Ushbu model asosida kutubxonalarda guruhli ishlash zonalari, coworking markazlari, media laboratoriyalar va ilmiy muhokama maydonchalari tashkil etiladi. Talabalar o'zaro hamkorlik asosida bilim almashadilar, birgalikda loyihalar yaratadilar va ilmiy muammolar ustida ishlaydilar.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, innovatsion kutubxona modellaridan foydalanish talabalarning mustaqil ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi, axborot kompetensiyasini rivojlantiradi hamda akademik natijalarning yaxshilanishiga xizmat qiladi. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan kutubxona muhiti talabalarning o'quv faoliyatini individuallashtirish va moslashtirish imkonini beradi.

Shuningdek, kutubxona muhitida innovatsion modellarni joriy etish talabalarda tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish, axborotni tahlil qilish va ilmiy izlanish olib borish kabi XXI asr ko'nikmalarining shakllanishiga ham ijobiy ta'sir ko'rsatishi aniqlandi.

Tadqiqot natijalari kutubxona muhitining zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati ortib borayotganligini tasdiqlaydi. Bugungi kunda kutubxonalar faqat axborot saqlash markazi emas, balki ta'lim va ilm-fan integratsiyasini ta'minlovchi innovatsion pedagogik muhit sifatida faoliyat yuritmoqda.

Kutubxonalarning raqamlashtirilishi talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Elektron resurslar va masofaviy xizmatlar axborotga kirishni yengillashtirib, ta'lim jarayonining moslashuvchanligini oshirmoqda. Shu bilan birga, talabalarning axborot madaniyati va media savodxonligini rivojlantirish uchun ham qulay sharoit yaratilmoqda.

Biroq innovatsion modellarni joriy etishda ayrim muammolar ham kuzatilmoqda. Jumladan, ayrim ta'lim muassasalarida texnik infratuzilmaning yetarli emasligi, elektron resurslarning cheklanganligi va kutubxona xodimlarining raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish zarurati mavjud. Shuningdek, talabalar tomonidan elektron resurslardan samarali foydalanish ko'nikmalarini shakllantirish ham dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, kutubxonalarning innovatsion rivojlanishi ta'lim sifati va ilmiy faoliyat natijadorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalari kutubxonalarni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash, xalqaro ma'lumotlar bazalariga ulanish imkoniyatlarini kengaytirish va foydalanuvchilar uchun qulay xizmatlarni yaratish muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida sun'iy intellekt, katta ma'lumotlar texnologiyalari, virtual va kengaytirilgan reallik vositalarining kutubxona faoliyatiga integratsiyalashuvi mustaqil ta'lim jarayonini yangi bosqichga olib chiqishi mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Kutubxona muhiti talabalarning mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishda muhim pedagogik platforma hisoblanadi. Zamonaviy kutubxonalar ta'lim, ilm-fan va innovatsion faoliyatni integrallashgan holda amalga oshiruvchi markazlarga aylanib bormoqda.

Tadqiqot natijalari kutubxona muhitida mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning raqamli kutubxona modeli, integrallashgan axborot-ta'lim muhiti modeli, loyiha faoliyatiga asoslangan model va hamkorlikdagi ta'lim modeli yuqori pedagogik samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi.

Mazkur modellar talabalarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish, ilmiy-tadqiqot faoliyatini faollashtirish, mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirish va ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Shu sababli oliy ta'lim muassasalari kutubxonalarda innovatsion modellarni keng joriy etish va ularning texnologik imkoniyatlarini rivojlantirish muhim vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Yo'ldoshev J.G'. Kutubxonashunoslik asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2021. – 42b.
2. Qosimov A.A. Axborot-resurs markazlari faoliyatini tashkil etish. – Toshkent: Fan, 2020. – 67b.
3. Umarov B.T. Oliy ta'limda mustaqil ta'lim metodikasi. – Toshkent: Tafakkur, 2022. – 83b.
4. Karimova D.R. Raqamli pedagogika va ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: Innovatsiya, 2021. – 95b.
5. Rashidov S.M. Elektron kutubxonalar va axborot xizmatlari. – Toshkent: Akadernashr, 2020. – 58b.
6. To'xtayev N.X. Axborot madaniyati va media savodxonlik. – Toshkent: Universitet, 2022. – 74b.
7. Ahmedov U.A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. – 88b.
8. IFLA Guidelines for Academic Libraries. – Hague: IFLA Publications, 2021. – p. 45.
9. UNESCO. Digital Learning and Libraries in Higher Education. – Paris: UNESCO Publishing, 2022. – p. 61.
10. ACRL Framework for Information Literacy for Higher Education. – Chicago: ACRL, 2021. – p. 37.
11. Smith J. Innovative Library Services in Higher Education. – New York: Routledge, 2020. – p. 112.
12. Brown P. Academic Libraries and Student Success. – London: Springer, 2021. – p. 89.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №7(1)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.